

3. Монографията „Иван Делирадев и неговите христоматии за народен хор“, автор Рада Славинска, АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, Пловдив, 2023, ISBN 987-619-7682-20-5 // рецензенти: проф. Златина Делирадева, проф. д-р Цветанка Коловска, доц. д-р Владимир Владимиров

Монографията „Иван Делирадев и неговите христоматии за народен хор“ с автор Рада Славинска представлява изследване на живота и делото на създателя на базовата литература за обучението по дирижиране на народен хор, дългогодишният преподавател по „Дирижиране на народен хор“, „Хорознание“, „Хорова практика“ и „Пеене в народен хор“ към АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – доцент Иван Делирадев. Обемът на книжното тяло е 216 страници, включвайки 42 фотографии – илюстриращи различни епизоди от живота на Делирадев – разположени върху 17 страници. Ползваната литература обхваща 35 заглавия. Научният подход в изследването е базиран на методите анализ, синтез и систематизация, сравнение, интервю, а целта е да се докаже високата стойност на създадените от Делирадев учебни пособия и изключителна му компетентност относно обработките за народен хор.

Тематиката на монографията е неразглеждана до този момент. Нито личността на Иван Делирадев е споменавана в публикации, нито методическата и учебна литература по въпросите на дирижиране на народен хор е изследвана и систематизирана досега. Това логично обуславя разделянето на материала в две части – житейска (биографична) и доказателствено потвърждаваща стойността на създадените от Делирадев христоматии.

Първата част е биографична. Проследен е житейският път, музикантското и диригентско израстване на Иван Делирадев, обстоятелствата и предпоставките за интереса му към репертоара за народен хор, диригентската му реализация и педагогически опит, интересите му в различни сфери, конкретно подпомагащи осъществяването на пособия в помощ на обучението. Взети са интервюта от осем респонденти – личности, пряко свързани с живота, диригентската му и преподавателска дейност, които допринасят за цялостно представяне на неговия образ.

Втората част е изследователска. Христоматиите на Делирадев са разгледани в различни контексти – като част от общото развитие на фолклорните специалности, като съществен методически принос към учебната литература, като систематизиран високостойностен хоров репертоар. Преди да бъдат разгледани в детайли самите христоматии, е проследено развитието на фолклорното хорово дело, на специалността „Дирижиране на народни състави“, на нарастването на необходимостта от специфична учебна и методическа литература. Всеки един от четирите тома на Христоматията за народен хор е изследван като представителна извадка на жанра „песен за народен хор“ в съчетание с конкретна диригентска проблематика и доказване на тезата, че макар и без теоретично „подплатяване“, всъщност христоматиите представляват изключително подробно – дълго мислено и основано на огромен практически опит и знание – методическо ръководство по дирижиране на народен хор.

4.1. „Messa Liliium” – музика Рада Славинска; компакт-диск в изпълнение на Хор на малките момчета – Пловдив, с диригент Лили Славова и джаз-формация „Бели, зелени, червени“, солист Алекс Чобанов, 1999

Меса Лилиум е първата католическа меса, създадена от български композитор през 1997 г. Тя включва пълния латински текст на класическата меса и задължителните за богослужение 6 части. В музиката са вплетени фолклорни песенни цитати и фолклорни инструментални мотиви, както и джаз-елементи. За реализацията на компакт диска са включени два действащи състава - Хор на малките момчета – Пловдив, с диригент Лили Славова и джаз-формация „Бели, зелени, червени“. Концертната премиера на месата се осъществи на 23.05.1999 г. в съчетание с фолклорен квартет „Вай-дудулей“ с ръководител Вичка Николова и струнен квартет. По-късно същата година БНТ направи музикален филм „Меса Лилиум“, който бе излъчен премиерно на 25.12.1999 г. Части от месата устойчиво остават в репертоара на различни хорови състави в България и чужбина.

4.1. „Румелийски концерт за пиано и оркестър“ – музика Рада Славинска; „Акт Мюзик“, Пловдив, 2005, ISBN: 954-8879-07-7 // публикувани две издания: партитура с обем на книжното тяло 138 страници и клавирно извлечение с обем на книжното тяло 55 страници

Румелийски концерт за пиано и оркестър е създаден през 2005 година и премиерно изпълнен от пианистката Симона Генкова в Тържествената аула на ЮЗУ „Неофит Рилски“ на 16.04.2007 г. Музиката е тясно обвързана с българския фолклор и неравноделните метруми, а общият дух и клавирна трактовка напомнят стила на Панчо Владигеров. Цялостната партитура показва дълбокото познание на клавирната проблематика и спецификата на симфоничния оркестър. Авторското клавирно извлечение позволява концертът да се изпълнява и във вариант за две пиана.

5.1. 13.06.2010 - Концерт на Девическа хорова формация „Евмолпея“ с диригент **Рада Славинска** в 46-ти Международен фестивал на камерната музика, Етнографски музей, Пловдив, 11 часа

Концертът-матине е част от програмата на един от най-престижните и стари пловдивски фестивали – Международният фестивал на камерната музика. Концертната програма е разделена в две части – изцяло акапелна 3 и 4-гласна фолклорна програма, включваща 11 произведения от някои от най-известните автори на обработки и втора част – многоезична, предимно акапелна, включваща 12 произведения от различни епохи.

5.2. 20.12.2017 – „На седянка по Коледа“, концерт на ДХФ „Евмолпея“ с диригент Рада Славинска, Драматичен театър, Пловдив, 18 часа

Коледният концерт е в две части. Първата представлява „възстановка“ на автентична седянка, в която хорът изпълнява 10 многогласни обработки, вплетени в театрална постановка. За автентичния привкус спомагат соловите изпълнения на студентите – фолклорни изпълнители Дамян Йорданов (кавал), Васил Анастасов (каба гайда), Ивайло Костадинов (тамбура), Благой Тропчев (гайда) и Ивайло Василев (народен певец). Вече известният народен певец Димитър Арnaudов играе ролята на станеник, а изпълненията на мъжки курсов хор випуск 2019, с преподавател Рада Славинска, допринася за младежката атмосфера. Втората част на концерта допълва коледната атмосфера с любими коледни песни през годините.

5.3. „Gloria in excelsis” - диск на Девическа хорова формация „Евмолпея“ с концертни и студийни записи, диригент Рада Славинска

Компактдискът съдържа студийни и концертни записи на хор „Евмолпея“, реализирани през 2009 година под диригентството на Рада Славинска. Дискът е създаден с рекламна цел и включва 21 творби от различни композитори и епохи, както и на различни езици – черковно-славянски, немски, английски, френски, латински. Всички произведения са свързани с църковните богослужения и са изпълнявани от хора в редица храмове и на концертни сцени в България и Европа.

---

6. „Я, помълчете“, монография. СБК. София. 2022. ISBN 978-619-90891-2-5 // рецензенти проф. д-р Момчил Георгиев и проф. д-р Юлиян Куюмджиев // *Обем на книжното тяло – 202 стр.*

Монографията „Я, помълчете“ с автор Рада Славинска е първото цялостно биографично изследване на големия български композитор Красимир Кюркчийски. На базата на задълбочено проучване са попълнени и изчистени в голяма степен биографичните неточности относно живота му, споменавани в различни публикации, за първи път са създадени подробни каталози за творчеството му, публикуван е хронограф на живота му. Фактите са събирани в продължение на две години – от инцидентни споменавания на името му, през ста Подбрани са цитати от от статии и рецензии на водещи музиканти и изследователи, публикувани през 60-те, 70-те и 80-те години на 20-ти век, които отразяват в най-пълна степен реакциите на музикалната общественост към явлението „Кюркчийски“. С монографията е запълнена една празнота в

българското музикознание относно личността, живота, цялостното творчество и значимостта на този велик български композитор. Монографията е представена от проф. д-р Юлиан Куюмджиев на 30.05.2022 г. в НДК на престижния фестивал Софийски музикални седмици.

---

7. „Песните на Красимир Кюркчийски за народен хор – специфика и значимост”, книга по дисертационен труд. АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“. Пловдив.2022. ISBN 978-619-7682-00-7 // *Обем на книжното тяло – 301 стр.*

В дисертационния труд „Песните на Красимир Кюркчийски за народен хор – специфика и значимост” на Рада Славинска за първи път в България е изследвано творчеството за народен хор на Красимир Кюркчийски. Обхванати са всички открити до онзи момент – 143 на брой – творби на автора за фолклорни вокални формации. Въз основа на многоаспектни анализи, съпоставяния и синтезиране на сходни явления е направен максимално достоверен обобщен извод за композиционния почерк на композитора и за подхода му към автентичния първоизточник (специфика) – фактори, влияещи върху съвременното развитие на песните за народен хор и бележещи нов етап в обработването на българския музикален фолклор (значимост). Въз основа на максимално цялостния обхват на изследването са създадени каталози по авторски на изследователя критерии, разрешаващи дълбочинни изводи за творчеството и композиционния почерк на Кюркчийски, както и съпоставка с другите композитори в жанра. Цялостното изследване доказва значимостта на творчеството за народен хор на Красимир Кюркчийски и очертаването на новия етап в обработването на фолклора.

По т. 9. Статии и доклади, публикувани в специализирани издания в областта на изкуствата

9.1.Славинска, Рада – „Терминът „обработка“ и неговото многообразие“ – Пролетни научни четения 2015; академично издание АМТИИ, ISSN 1314-7005 // стр. 163-169

В научните трудове, рецензии и статии, третиращи проблематиката на песните за народни хорове, понятието “жанр на обработката” е добило гражданственост. Термините „обработка”, „преработка”, „аранжмент” и др. често се използват като синонимни. Търсенето на разнообразяване на речниковия фонд и стремежът към избягване на повторения в изказа, особено в преводната литература, създават неяснота по отношение на термина „обработка”. Слагайки етикета “обработка на народна песен” на всички композиции, основани на фолклорна основа, ние съзнателно пренебрегваме и омаловажаваме един от най-важните за българската национална школа жанрове. Докладът обобщава разнообразието от термини и конкретизира тяхното значение.

9.1.Славинска, Рада – „Мелодийни паралели в „Шопска сюита” на Коста Колев” – Пролетни научни четения 2018; академично издание АМТНН „Проф. Асен Диамандиев”, ISSN 1314-7005 // стр. 119-127

Коста Колев е автор на няколко хиляди оркестрови, хорови и ансамблови творби на фолклорна основа. Той е между най-изпълняваните в България автори през 70-те и 80-те години на ХХ-ти век и ни оставя в наследство еталонен първообраз на фолклорен оркестър, включващ пълната палитра народни инструменти, балансирани в звуково съвършен български облик. Създадена в края на 60-те години на миналия век, Шопска сюита се превръща в една от емблематичните творби на композитора. Темите, интонациите и настроенята са заимствани от песенния и инструментален фолклор на Шопски регион. Сюитата е четиричастна, обхващаща различни танци от областта – Дайчово хоро, Кюстендилско хоро, Хоро (шопско) и Четворно хоро. Импровизационният дух, типичен за българския фолклорно-инструментален стил, е съхранен чрез непрекъснатата вариантност на темите. В цялостното развитие на сюитата се забелязват мелодийни паралели с първоначално експонирания песенен образец от първа част, а именно – народната песен „Ерген одих”.

9.2.Славинска, Рада – „Характерни черти на композиционния почерк на Милчо Василев в песните му с клавирен съпровод” - Пролетни научни четения 2019; академично издание АМТНН „Проф. Асен Диамандиев”, ISSN 1314-7005 // стр. 240 – 248

В съвременността името на Милчо Василев се нарежда сред най-големите имена в сферата на обработения фолклор. Аранжиранияте от него народни песни с клавирен съпровод илюстрират характерните черти на композиционния му почерк, основно показван чрез произведения за народен оркестър – виртуозност, насищане с ритмично разнообразие, максимално уплътняване на фактурата, богата инвенция към импровизационност, чести алеаторни моменти, търсене на разширяване на формата, несъобразяване със стереотипи. Всичко това е съчетано с превъзходно познание на клавирната проблематика.

9.3.Славинска, Рада – Гайдарски реминисценции в българската култура; Knowledge, Vol. 38.6, Скопие, 2019, ISSN 2545-4439 // стр. 1481-1486

За гайдата и гайдарското изкуство са публикувани редица статии и научни изследвания, но и до ден днешен тайнството на този инструмент не е разгадано докрай. За България гайдата е олицетворение на специфично националното и традиционното. Присъствието на инструмента в ежедневието на българина неминуемо дава своите реминисценции в различни сфери на културата. Един от ярките примери за светоусещането на българина към гайдата като глас на душата в народопсихологически план е филмът „Инструмент ли е гайдата?” на режисьора Асен Шопов. Още от първите стъпки в създаването на българската национална култура през Възраждането образът на гайдаря присъства като

неотделима част от образа на българина. Това може да се проследи в акварелите, с които етнографът, историк и географ Феликс Каниц в средата на XIX-ти век илюстрира своите пътеписи за България; в литографиите на виенския възпитаник Николай Павлович, в картините на живописеца Антон Митов. В културната история на България остава като абсолютна класика емблематичната картина на Никола Образописов „Селско хоро от Самоковска околия”, в центъра на която е местен гайдар. Образът на гайдаря присъства дори и без инструмент в най-известната творба на Иван Мърквичка – „Ръченица”. Гайдарските реминисценции докосват различни проявления в живописата, поезията, прозата. Описанията на въздействието от гайдарското изкуство във „Ветрената мелница” на Елин Пелин, в разказа „Врагове” или в повестта „Жетварят” на Йордан Йовков и до днес изумяват с дълбокото разбиране на българската народопсихология. По стените на църквите фрески с гайдари не се срещат чак до XV век. Може би защото звукът на гайдата е толкова витален и носи в себе си белезите на езическото и на безбожното, че не се вмести в християнската доктрина на смирение. Какво представлява гайдата, че крие толкова въпроси? Наглед прост инструмент, който обаче представлява субтракт на най-сложния музикален инструмент – органа. Ако на въпроса бъде погледнато езотерично и непременно се търси скрито послание, може да бъде направен неочакваният извод, че гайдата е единственият инструмент, който имитира човешките органи на звукопроизводство. Ако се търсят и други скрити послания, ще бъде забелязано, че в продължение на няколко хиляди години устройството на гайдата не се променя, гайдарят все така притиска меха към сърцето си, направата на гайди наподобява жертвоприношение, звукът на гайдата продължава да вълнува. В съвременното за българина стилизираният образ на гайдата в различните му проявления не е просто част от архаичното фолклорно наследство, а приобщаващо и социализиращо явление.

9.5 Славинска, Рада – Изграждане на формата в песните за народен хор на Красимир

Кюркчийски; Knowledge, Vol. 38.6, Скопие, 2019, ISSN 2545-4439 // стр. 1501-1506

Една от големите фигури на XX-ти век в българската музикална култура е композиторът Красимир Кюркчийски. Оставил след себе си богато наследство в най-различни класически жанрове, той никога не прекъсва интонационната, метроритмическа и ладова връзка с българския фолклор. В жанра „песен за народен хор” Кюркчийски е считан за абсолютен новатор и приносът му в тази насока е огромен. Обработките му са основно хармонизации, но хармонията е толкова нестандартна, че често се възприемат като авторски произведения само заради неконвенционалното си звучене. В тези свои творби той почти винаги търси разширяване на формата по различни начини. Интензивното поддържане на процесуалната динамика от всички равнища на композиционната логика, свързана с изграждането на формата е между основните индикатори на индивидуалността на творческия стил на Кюркчийски. В желанието си да запази максимално автентичния първообраз композиторът избягва прибавянето на авторски мелодийни структури. По тази причина в творчеството му рядко се срещат авторски формално-структурни епизоди, разширяващи формата. Първообрази, съчетаващи в себе си безмензурни и метрични епизоди, типични за народоизпълнителския маниер на някои трапезни песни, инспирират в съзнанието на композитора по-активно развитие, усложняване на формата, натрупване на многоглас, уплътняване на хоровата фактура, подсилване на фонизма на използваните средства. За основа на някои от най-представителните хорови творби на Кюркчийски са използвани разгърнати образци, носещи в себе си естествена двуделност или триделност и които се докосват до пределния слой на взаимодействие и развитие в българската народна песен,

характеризиращ се не само с разгръщане на амбигууса и ладови взаимодействия, но и с разгръщане на формата и търсене на драматургично анонимно авторско изграждане като еманация на естетизацията. Кюркчийски следва естествената линия на фолклорния първоизточник, подсилвайки чрез хармоничния език или разреждайки чрез полифоничния изказ акумулирания в първообраза драматизъм. Според начина на изграждане на формата най-общо песните му биха могли да се разпределят в две големи групи: 1) песни, при които формата се гради изцяло върху мелодийната същност – обикновено малките куплетни форми; 2) песни, чиято градация следва поетико-философското внушение и развитие на първообраза. Между двете групи няма категорични граници, но сякаш по правило в разгърнатите – безмензурни, със смесен метричен строеж и някои метрични – песни за народен хор на Кюркчийски се наблюдава търсене на кулминационните моменти в съответствие с поетичната кулминация и цялостното изграждане на формата следва драматургията на текста.

9.6 Славинска, Рада – Обработване, обработка и песен за народен хор; Knowledge, Vol. 45.6, Скопие, 2020, ISSN 1857-923X // стр. 1365 – 1371

Народният хор е една от сравнително новите формации за българската музикална история. Възникнал в средата на XX-ти век, неговото наименование и досега продължава да поражда спорове. Някои изследователи предлагат да бъде назоваван фолклорен хор, други – битов, трети – хор с открито звукоизвличане, но реално това не поражда истински разминавания, защото по същество различните определения са припокриващи се. Творбите за народен хор имат своите специфични черти, които се отразяват най-вече в свободата на мелизматичното нотографиране, но както името „народен хор”, така и обработването на автентичния фолклор не започват с възникването и популяризирането на тази симбиозна певческа формация. Квалификацията „народен хор” не е нова за българските музикално-исторически процеси. За първи път тя се появява като официална дефиниция в името на основания от Добри Христов през 1923 г. „Софийски народен хор”. В своите обработки композиторите от Първо и Второ поколение предначертavat единствената вярна посока – българската музикална школа да се създава на основата на националната музика, но някои от най-същностните черти на автентичния ни песенен фолклор остават неусетени. От средата на XX-век досега под „народен хор” се разбира състав от фолклорни (народни) певци. Тази нова формация в най-пълна степен съвместява идеята за съхранение на фолклора чрез актуални и приемливи средства, а песните за народен хор в най-пълна степен съчетават отделните елементи на автентичния български музикален фолклор – включвайки дори начините на звукоизвличане, спецификата на орнаментиране и говорните диалекти. Обработването на народната песен е стар процес, свързан още с българското Възраждане. Всъщност изваждането на песента от нейната пряка житейска същност е първата съзнателна намеса и обработване на автентичния материал. С включването на народни песни в учебните програми и учебниците се променят някои основни параметри на народната песен. В процеса на своеобразното „обработване” са приобщени и фолклористите, които осъществяват акта на трансформация на песента от устно, вербално, словесно, звуково художествено произведение в нотографиран експонат. Подобно първично обработване на автентичните първообрази прилагат неволно и композиторите в жанра „песен за народен хор”, когато

заимстват базов материал за своите композиции от директен контакт с певиците. Осъзнатото, интонационно свързано с фолклора себепоставяне на българските композитори в ролята на европейски творци формира тяхното самоосъзнаване в подхода към музикалното ни наследство първоначално по пътя на обработката, след това чрез интонационна или цитатна връзка с фолклора, накрая чрез абсолютно личностно себеизразяване, при което доловимата връзка с фолклора не е приоритет.

9.7 Славинска, Рада – „Христоматийните песни на Иван Вълев през призмата на обучението по дирижиране на народен хор“ – доклад в Пролетни научни четения – 2022, АМТИИ – Пловдив, 2022, ISSN 1314-7005 // стр. 210-218

В доклада се разглеждат някои аспекти от обучението по дирижиране на народен хор, свързани със създаването на учебна литература и включването на песни за народен хор от Иван Вълев в тях. Обобщени са най-характерните черти от композиционния почерк на този композитор, превърнали няколко негови произведения за народен хор в христоматийни.

9.8 Славинска, Рада – „Специфични черти на учебните народни хорове в АМТИИ – Пловдив“ – доклад в Юбилейна международна научна конференция „50 години традиции и развитие на българския фолклор“ от 27-28.10.2022, ISBN 978-619-7682-17-5 // стр. 234-241

Учебните народни хорове са особен вид вокални състави. Комплектуването на подобни певчески ансамбли е резултат от изучаването на дисциплината „Пеене в народен хор“ и в тази си разновидност съществува единствено в Академията за музикално-танцово и изобразително изкуство „Проф. Асен Диамандиев“ в Пловдив. Вследствие съпоставка с различни дефинитивни определения и критерии за тази формация, разгледани в настоящия доклад, може да се прецизира следното определение: Учебният народен хор е смесена, младежка, камерна, три-четиригласна, акапелна, непостоянно действаща учебно-възпитателна хорова формация с открито звукоизвличане и с фолклорен репертоар.

9.9 Славинска, Рада - Милковица през погледа на Зоя Микова, **Български фолклор**, БАН, Год. XLVIII, 2022, кн. 1, ISSN 0323-9861 // стр. 117-119

Статията представлява задълбочена научна рецензия на монографията „Милковица“ на Зоя Микова. Обхванати са различните раздели на научното изследване и приносните моменти в него. В синтезиран вид са изведени акцентите в изследването на фолклора на този специфичен български край, на съвременното му битуване и разнообразието от форми.

9.10 Славинска, Рада – Рецензия, В: Коловска, Цветанка, „Нови методи на музикално обучение и възпитание и интегрирането им в подготовката на бъдещи учители по музика“, АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, 2022, ISBN 978-619-7682-06-9, стр. 157-160

Рецензията синтезира и осмисля приносните моменти в монографичното научно изследване на Цветанка Коловска относно новите методи на музикално обучение и възпитание, залегнали в съвременното преподаване на музика в българските училища. Особено внимание е обърнато върху акцента на изследователя Коловска върху интегрирането на тези методи в подготовката на бъдещите учители по музика – част от методическото богатство на преподаване в АМТИИ.

9.11. Славинска, Рада – Предговор, В: Христов, Димитър, „Съвременни тенденции в диригентската дейност при работа с оркестър от народни инструменти“, Български композитор, 2020, ISBN 978-619-90891-1-8, стр. 7-13

Предговорът на книгата върху дисертационния труд на композитора и диригент Димитър Христов цели нейното представяне пред широката аудитория. Акцентирано е върху приносните моменти и реакциите към тях на рецензентите на труда. Обърнато е внимание и на личното отношение към автора и познанието на неговата цялостна личност.

9.12. Славинска, Рада – „Безмензурната проблематика на мануалното претворяване“ – Пролетни научни четения 2013; академично издание АМТИИ, ISSN 1314-7005 // стр. 164-167

Проблемът за мануалното претворяване на безмензурните песни продължава да е “тера-инкогнита” в методичните единици на обучението по дирижиране. В ръцете на педагозите остава индивидуалната интерпретация на изискванията към реализацията на тази представителна част от обработените български народни песни – спецификата в разчитане на условността на изписване на тези произведения, систематизирането на повтаряемите елементи, конкретизирането на различията в еднакво изписаните орнаменти, избистрянето на мелодийната стилизирана конструкция с нейните опорни елементи и мн. др. В доклада се разглеждат основните проблеми, съпътстващи реализацията на безмензурните български хорови песни по автентични първообрази и начините на тяхното осмисляне.